

Bijzondere wantsen (Heteroptera) gevonden in Limburg in 2025

Reinier W. Akkermans, Wilhelminalaan 47, 6042 EL Roermond, e-mail: reinier.akkermans@home.nl
Willem G. Vergoossen, Hattem 89, 6041 SG Roermond, e-mail: wvergoossen@home.nl

Met enige regelmaat worden in de provincie Limburg nieuwe soorten wantsen ontdekt of verdwenen soorten teruggevonden. Zo ook in 2025. In het veldseizoen in dat jaar zijn twee soorten nieuw gevonden: de Moerasgraswants (*Teratocoris paludum*) en de Grijszandwants (*Emblethis griseus*). Ook zijn twee soorten na een lange periode van (mogelijke) afwezigheid weer aangetroffen: de Bosbesprachtblindwants (*Closterotomus biclavatus*) en de Hengelgraafwants (*Adomerus biguttatus*). Ook de Rossige schaatsenrijder (*Gerris lateralis*) is na twee decennia weer gezien, al is die soort waarschijnlijk steeds aanwezig geweest maar door zijn biotoopkeuze en verborgen leefwijze niet opgemerkt.

BOSBESPRACHTBLINDWANTS

Op 29 mei vonden Mario Renden en Marcel Haas bij Vaals een nimf van de Bosbesprachtblindwants. Aanvullend zijn door andere waarnemers op 10 juni

nog een nimf en op 14 juni ook een imago aangetroffen [figuur 1] (OBSERVATION.ORG, 2025a). De waarnemingen zijn gedaan parallel aan de Viergrenzenweg nabij de Rijksgrens. Op deze locatie is ook Blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*) aanwezig, een van de waardplanten van de soort.

De Bosbesprachtblindwants is slecht éénmaal eerder in Nederland gevonden (AUKEMA & HERMES, 2014), eveneens te Vaals in juni 1948 (RECLAIRE, 1951). De soort was in Limburg te verwachten gezien het nabije voorkomen in de provincie Luik (Eupen, België) en in de deelstaat Noordrijn-Westfalen nabij Stolberg bij Aken (Duitsland) (OBSERVATION.ORG, 2025a).

GRIJZEGOOTSCHILD

De Grijszandwants was in Nederland en België uitsluitend bekend uit het kustgebied van de provincies Zeeland respectievelijk Oost- en West-Vlaanderen (AUKEMA, 1996, OBSERVATION.ORG, 2025b), totdat de soort door Twan Martens in Limburg op de Bergerheide-Noord werd aangetroffen. Zowel op 28 als 30 augustus vond hij daar enkele nimfen van de Grijszandwants en op 12 september op dezelfde locatie tientallen imago's [figuur 2] (OBSERVATION.ORG, 2025b). Gezien de aantallen nimfen en adulten mag gesteld worden dat hier een populatie aanwezig is. Daarmee is de soort voor het eerst in Nederland in het binnenland aangetroffen.

FIGUUR 1

De Bosbesprachtblindwants (*Closterotomus biclavatus*) is een blindwants die herkenbaar is aan zijn donkerbruine achterlijf met twee witte strepen, antennen met een zwarte verdikking op het derde antennelid en een wit vierde lid (foto: Lars Skipper).

▲ FIGUUR 2
De Grijze gootschild (*Emblethis griseus*), een van de bodemwantsen, is het best te herkennen aan de tarsus van de achterpoten waarvan het eerste lid minstens tweemaal zo lang is als de beide andere leden samen (foto: Ruud van Middelkoop).

▲► FIGUUR 3
De Hengelgraafwants (*Adomerus biguttatus*) is een zwarte graafwants die direct herkenbaar is aan twee witte vlekken op de rugzijde (foto: Willem Vergoossen).

Als voedselplant voor deze soort noemt AUKEMA (1992) in Zeeland de Kleverige reigersbek (*Erodium lebelii*). De Grijze gootschild is in enigszins ruderaal zandige biotopen onder de rozetten van deze plant te vinden. Kleverige reigersbek komt in Limburg niet voor (FLORON VERSPREIDINGSATLAS, 2025a). In Engeland wordt de Grijze gootschild geassocieerd met Gewone reigersbek (*Erodium cicutarium*) (BRITISH BUGS, 2025). Ook op de vindplaats in Limburg komt Gewone reigersbek voor op een zandige halfopen bodem langs een akkerrand. De Grijze gootschild is een soort die profiteert van de klimaatopwarming (SIMON *et al.*, 2021). In combinatie met het algemeen voorkomen van Gewone reigersbek (FLORON VERSPREIDINGSATLAS, 2025a) is de soort wellicht op meer plaatsen in Limburg te verwachten.

HENGELGRAAFWANTS

Eind veertiger, begin vijftiger jaren van de vorige eeuw was de Hengelgraafwants [figuur 3] bekend van verschillende plekken rondom Roermond, de toenmalige woonplaats van wantsenonderzoeker René Cobben. Er zijn waarnemingen bekend uit Sint Odiliënberg (1943), Horn (1944) en Nunhem (1944) (RECLAIRE, 1948; 1951). Van deze drie vindplaatsen wordt vermeld dat de soort is aangetroffen op Hengel (*Melampyrum pratense*) (COBBEN, 1953). De laatste melding dateert uit 1951 (Roermond). De dichtstbijzijnde niet-Limburgse populaties bevinden zich bij Eben-Emael (provincie Luik) en op de Veluwe (OBSERVATION.ORG, 2025c).

Opmerkelijk genoeg is de soort na 74 jaar afwezigheid opnieuw in Midden-Limburg aangetroffen. Op 25 maart 2025 vonden Jeroen Hoek en Sander Faber een nimf van de Hengelgraafwants nabij Paarlo. In de navolgende weken zijn ook door andere waarnemers op de bewuste locatie zowel nimfen als imago's gevonden (OBSERVATION.ORG, 2025c). Er is dus sprake van een zich voortplantende populatie. Alle dieren

bevonden zich in een driehonderd meter lange strook Hengel onder Zomereiken (*Quercus robur*) in de berm van een verharde weg. Hengel is een soort die door stikstofdepositie en klimaatopwarming langzaam achteruitgaat (DALRYMPLE *et al.*, 2015; FLORON VERSPREIDINGSATLAS, 2025c). De Hengelgraafwants wordt gezien als een soort die lijdt onder de klimaatverandering (SIMON *et al.*, 2021).

MOERASGRASWANTS

De Moerasgraswants is een noordelijke soort waarvan de meeste Europese waarnemingen uit de Scandinavische regio komen (GBIF, 2025). In Nederland is de soort vóór 2000 enkele keren aangetroffen in de provincies Drenthe en Gelderland en na 2000 incidenteel in de provincie Friesland (AUKEMA & HERMES, 2014; 2021).

In Limburg was de Moerasgraswants [figuur 4] nog onbekend (AUKEMA & HERMES, 2021), totdat Lo Troisfontaine op 28 juni 2025 een exemplaar vond in het Venraysch Broek, een drassig gebied langs de Loo-beek (OBSERVATION.ORG, 2025d). De Moerasgraswants is hier aangetroffen op een locatie met onder andere Pitrus (*Juncus effusus*) en Snavelzegge (*Carex rostrata*). Snavelzegge wordt beschouwd als de belangrijkste waardplant (AUKEMA & HERMES, 2014). Een week later is op de vindplaats door meerdere waarnemers uitgebreid gezocht naar meer exemplaren. Dit bleef zonder resultaat, zodat de vondst waarschijnlijk een zwerver betreft. Of misschien een exemplaar dat verslept is van het nabijgelegen industrieterrein? Wel zijn bij het zoeken tientallen exemplaren van de nauw verwante en meer algemene Heengraswants (*Tetatoris antennatus*) gevonden.

ROSSIGE SCHAATSENRIJDER

Op 10 november 2025 zijn door Twan Martens twee exemplaren van de Rossige schaatsenrijder [figuur 5] aangetroffen in de Nieuwlandsche Bosschen nabij Wanssum (OBSERVATION.ORG, 2025e). Dit betreft een broekbos met bulten veenmos (*Sphagnum spec.*) en pollen zegge (*Carex spec.*). De schaatsenrijders zijn gevonden door het uitkloppen van veenmos.

De literatuur vermeldt enkele waarnemingen van de Rossige schaatsenrijder in Limburg uit het begin van deze eeuw: landgoed Hoosden bij Sint Odiliënberg (2001), de Turfkoelen bij Herkenbosch (2001) (AUKEMA, 2002) en het Broekhuizer Schuitwater (2002). In het Broekhuizer Schuitwater was de soort al bekend van een waarneming uit 1983 door Jan Cuppen (AUKEMA, 2002) en uit de omgeving van Sint Odiliënberg door een vondst uit 1944 (COBBEN, 1946). Op Observation.org stonden tot 15 november 2025 geen verdere waarnemingen van deze soort in Limburg (OBSERVATION.ORG, 2025e).

Aukema vermeldt dat de soort vanwege zijn verborgen leefwijze mogelijk vaak over het hoofd wordt gezien (AUKEMA *et al.*, 2002). Reden voor de auteurs om verder te zoeken naar nog onbekende, niet gepubliceerde waarnemingen. Zo blijkt de Rossige schaatsenrijder in 2017 en 2018 op landgoed Hoosden te zijn gevonden en in 2018 op diverse plekken in de Turfkoelen (Rink Wiggers, persoonlijke mededeling 27 november 2025). Op beide locaties bleken in 2018 door Barend van Maanen ook enkele exemplaren te zijn verzameld, die hij op 3 december 2025 met foto ingevoerd heeft op waarneming.nl (OBSERVATION.ORG, 2025e). De Rossige schaatsenrijder is een typische soort van broekbossen, een biotoop waar weinig wordt verzameld. Grote kans dus dat de soort op verschillende locaties in Limburg altijd aanwezig is gebleven, maar slechts zelden wordt opgemerkt. Een mooie uitdaging om in 2026 deze soort gericht in broekbossen te gaan inventariseren.

NABESCHOUWING

Jaarlijks worden in Limburg nieuwe soorten wanten aangetroffen en verdwenen soorten herontdekt. Tussen 2020 en 2025 gaat het om 19 soorten die nieuw zijn voor de provincie, waarvan acht tevens nieuw voor Nederland. Daarnaast zijn negen soorten na langere tijd weer teruggevonden (NHGL.WAARNEMING.NL, 2025; AUKEMA & HERMES, 2021). Deels is dit een gevolg van de alom toegenomen waarnemersactiviteit én de groeiende belangstelling voor deze insectengroep, maar deels ook een gevolg van de klimaatopwarming. Een voorbeeld hiervan is de Sint-Pietersberg bij Maastricht, een hotspot voor veel insectenliefhebbers, waar in deze periode vier nieuwe soorten gevonden zijn en twee soorten herontdekt zijn voor de provincie Limburg (AKKERMANS & VERGOOSSEN, 2025).

Het effect van de klimaatopwarming geldt voor de Grijze gootschild en de Bosbesprachtblindwants, die daardoor hun areaal noord- en oostwaarts konden uitbreiden. Of de klimaatverandering ook het areaal van de Hengelgraafwants beïnvloedt is onduidelijk, omdat de achteruitgang van zijn waardplant Hengel meer te maken heeft met de toegenomen stikstofdepositie en de daarmee gepaard gaande verzuuring van zijn biotoop.

Het is opmerkelijk dat de Hengelgraafwants en de Bosbesprachtblindwants na lange tijd van afwezigheid op nagenoeg dezelfde plekken zijn teruggevonden. De vraag blijft: waren deze soorten tussentijds echt verdwenen of waren ze daar altijd toch aanwezig, maar werden ze niet opgemerkt? De Moerasgraswants is een noordelijke soort die juist een kouder klimaat preferereert. Bij de vondst van deze soort speelde het toeval vermoedelijk een rol. De Rossige schaatsenrijder is waarschijnlijk nooit echt weggeveest, maar gezien zijn verborgen leefwijze gewoon over het hoofd gezien.

▲▲ FIGUUR 4
De tot de blindwantsen behorende Moerasgraswants (*Teratocoris paludum*) is van de nauw verwante Heengraswants (*Teratocoris antennatus*) te onderscheiden door het ontbreken van de zwarte tekening op de kop en het achterlijf (foto: Lars Skipper).

▲ FIGUUR 5
De Rossige schaatsenrijder (*Gerris lateralis*) is meestal vleugelloos en te herkennen aan de roodachtige vlek op het halsschild en de gegroefde buikzijde (foto: Christophe Brochard).

Nationaal Park
De Meinweg

Samenwerking Limburgse Maasterrassen

Nationaal Park
De Maasduinen

DANKWOORD

Dank aan Lars Skipper, Christophe Brochard en Ruud van Middelkoop voor het beschikbaar stellen van hun foto's. Ook dank aan Rink Wiggers en Barend van Maanen voor de extra informatie over de Rossige schaatsenrijder. Tenslotte onze dank aan Berend Aukema voor de identificaties van de Rossige schaatsenrijder, de Moerasgraswants en de Grijszandgootschild.
Deze studie maakt deel uit van het Meerjarenprogramma Onderzoek van Nationaal Park De Meinweg Samenwerking Limburgse Maasterrassen en Nationaal Park De Maasduinen. Het doen van onderzoek door vrijwilligers wordt mede gesubsidieerd door de Provincie Limburg vanuit de subsidieverordening SILG, paragraaf soortenbeleid.

Summary

REMARKABLE BUGS (HETEROPTERA) FOUND IN LIMBURG IN 2025

New bug species are discovered in Limburg every year. The appearance of some of the newcomers or rediscovered species will have been influenced by climate warming. This applies to *Emblethis griseus* and *Closterotomus biclavatus*, allowing these species to expand their range northward. For *Adomerus biguttatus*, climate warming is less likely to be the cause, as its host plant, *Melampyrum pratense*, is declining due to climate warming and nitrogen deposition. *Teratocoris paludum* is a species of northern Europe, which prefers a colder climate. Finally, *Gerris lateralis* has most likely never disappeared, but may have been overlooked due to its hidden way of life.

Literatuur

- AKKERMANS, R.W. & W.G. VERGOOSSEN, 2025. De wantsen (Heteroptera) van de Sint-Pietersberg. Natuurhistorisch Maandblad 114(9): 206-216.
- AUKEMA, B., 1992. Interessante Zeeuwse wantsenvangsten (Hemiptera, Heteroptera). Entomologische Berichten 52(9): 121-127.
- AUKEMA, B., 1996. *Emblethis denticollis* nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Lygaeidae). Entomologische Berichten 56(8): 125-128.
- AUKEMA, B., 2002. De schaatsenrijder *Gerris lateralis* in Nederland: vleugelpolymorfie, identificatie, biologie en verspreiding (Heteroptera: Gerridae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 17: 1-11.
- AUKEMA, B. & D.J. HERMES, 2014. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel III: Cimicomorpha II (Miridae). EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- AUKEMA, B. & D.J. HERMES, 2020. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel V: Pentatomomorpha II (Coreoidea en Pentatomoidea). EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- AUKEMA, B. & D.J. HERMES, 2021. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel VI: Supplement. EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- AUKEMA, B., J.G.M. CUPPEN, N. NIESER & D. TEMPELMAN, 2002. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel I: Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Gerromorpha & Leptopodomorpha. EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- BRITISH BUGS, 2025. *Emblethis griseus*. Geraadpleegd 1 december 2025. https://www.britishbugs.org.uk/heteroptera/Lygaeidae/Emblethis_griseus.html.
- COBBEN, R.H., 1946. Wantsennieuws uit Midden-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 35(9/10): 56-58.
- COBBEN, R.H., 1953. Bemerkungen zur Lebensweise einiger holländischen Wanzen (Hemiptera-Heteroptera). Tijdschrift voor Entomologie 96(3): 169-198.
- DALRYMPLE, S.E., R.J. CRICHTON & A.R. SCOBIE, 2015. Small cow-wheat. Version 1.0. In: M.J. Gaywood, P.J. Boon, D.B.A. Thompson & I.M. Strachan (eds), The species action framework handbook. Scottish Natural Heritage, Battleby, Perth.
- FLORON VERSPREIDINGSATLAS, 2025a. Kleverige reigersbek *Erodium lebelii* Jord. Geraadpleegd 1 december 2025. <https://www.verspreidingsatlas.nl/0481>.
- FLORON VERSPREIDINGSATLAS, 2025b. Gewone reigersbek *Erodium cicutarium* subsp. *cicutarium*. Geraadpleegd 1 december 2025. <https://www.verspreidingsatlas.nl/0480>.
- FLORON VERSPREIDINGSATLAS, 2025c. Hengel *Melampyrum pratense* L. Geraadpleegd 1 december 2025. <https://www.verspreidingsatlas.nl/0804>.
- GLOBAL BIODIVERSITY INFORMATION FORUM (GBIF), 2025. *Teratocoris paludum* J. Sahlberg, 1870. Geraadpleegd 1 december 2025. <https://www.gbif.org/occurrence/4980137074>.
- NHGL.WAARNEMING.NL, 2025. Soorten gezien. Geraadpleegd 1 december 2025. <https://nhgl.waarneming.nl/species>.
- RECLAIRE, A., 1948. 5e Vervolg op de naamlijst der in Nederland en het omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera). Tijdschrift voor Entomologie 89: 39-64.
- RECLAIRE, A., 1951. 6e Vervolg op de naamlijst der in Nederland en het omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera). Tijdschrift voor Entomologie 93: 1-24.
- OBSERVATION.ORG, 2025a. Bosbesprachtblindwants, *Closterotomus biclavatus* (Herrich-Schäffer, 1835). Geraadpleegd 1 december 2025. <https://observation.org/species/25040>.
- OBSERVATION.ORG, 2025b. Grijszandgootschild *Emblethis griseus* (Wolff, 1802). Geraadpleegd 1 december 2025. <https://observation.org/species/25282>.
- OBSERVATION.ORG, 2025c. Hengelgraafwants *Adomerus biguttatus* (Linnaeus, 1758). Geraadpleegd 1 december 2025. <https://observation.org/species/25361>.
- OBSERVATION.ORG, 2025d. Moerasgraswants *Teratocoris paludum* (J. Sahlberg, 1870). Geraadpleegd 1 december 2025. <https://observation.org/species/25194/>.
- OBSERVATION.ORG, 2025e. Rossige schaatsenrijder *Gerris lateralis* (Schummel, 1832). Geraadpleegd 1 december 2025. <https://observation.org/species/24943>.
- SIMON, H., R. ACHTZIGER, M. BRÄU, W. DOROW, P. GÖRICKER, M. GOSSNER, W. GRUSCHWITZ, R. HECKMANN, H. HOFFMANN, H. KALLENBORN, W. KLEINSTEUBER, T. MARTSCHEI, A. MELBER, C. MORKEL, M. MÜNCH, J. NAWRATIL, R. REMANE, C. RIEGER, K. VOIGT, & H. WINKELMANN, 2021. Rote Liste und Gesamtartenliste der Wanzen (Heteroptera) Deutschlands. Naturschutz und Biologische Vielfalt 70(5): 465-624.